
TARTALOMJEGYZÉK

Rövidítések jegyzéke	7
Bevezetés	9
1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról	13
I. Fejezet	
Általános rendelkezések	17
A 2015/848 EU rendelet hatálya alá tartozó határon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárásokra vonatkozó sajátos rendelkezések	121
II. Fejezet	
Csődeljárás	143
Csődeljárás megindítása, fizetési haladék	148
Vagyonfelügyelő	221
Egyezségi tárgyalás a hitelezőkkel, a fizetési haladék meghosszabbítása	240
Egyezség a csődeljárásban	260
Csődeljárás befejezetté nyilvánítása vagy megszüntetése	276
III. Fejezet	
A felszámolási eljárás	285
A felszámolási eljárás megindítása	288
A felszámolás lefolytatása	378
Egyezség a felszámolás során	460
A felszámoló eljárása	476
A felszámolási eljárás befejezése	576
A társasági részesedés rosszhiszemű átruházása miatti felelősség megállapítása	641
Egyszerűsített felszámolás	642
IV. Fejezet	
A stratégiailag kiemelt jelentőségű gazdálkodó szervezetekre vonatkozó eltérő rendelkezések	653
V. Fejezet	
Egyéb rendelkezések	685

VI. Fejezet

Záró rendelkezések	687
Hatálybalépés	687
Felhatalmazás.	697
Az Európai Unió jogának való megfelelés	699
Irodalomjegyzék	701
Jogszabályok jegyzéke	703
Részletes tartalomjegyzék	709

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

1952-es Pp.	1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
1959-es Ptk.	1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
1997-es Gt.	1997. évi CXLIV. törvény a gazdasági társaságokról
1346/2000/EK rendelet	a Tanács 2000. május 29-i 1346/2000/EK rendelete a fizetési- telenségi eljárásról
(EU) 2015/848 rendelet	az Európai Parlament és a Tanács 2015. május 20-i (EU) 2015/848 rendelete a fizetési- telenségi eljárásról
ÁÉKBV	átruházható értékpapírokkal foglalkozó kollektív befektetési vállalkozások
Are tv.	2015. évi CV. törvény a természetes személyek adósságrende- zéséről
Be.	2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
Bérgarancia Alap	Nemzeti Foglalkoztatási Alap bérgarancia alaprésze
Bit.	2014. évi LXXXVIII. törvény a biztosítási tevékenységről
Bpnp.	2017. évi CXVIII. törvény a bírósági polgári nemperes eljá- rásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról
Bszt.	2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól
Btk.	2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
Büsz.	14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet a bírósági ügyvitel szabályairól
Civil tv.	2011. évi CLXXV. törvény a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
COMI	a fő érdekeltségek központja
Ctv.	2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljá- rásról és a végelszámolásról
Cstv., ill Csődtörvény	1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljá- rásról
EÉR	Elektronikus Értékesítési Rendszer
EGE	európai gazdasági egyesülés
EGT	Európai Gazdasági Térség
EKB	Európai Központi Bank
Erdőt.v.	1994. évi XLIX. törvény az erdőbirtokossági társulatról
Felsz.kijr.	36/2010. (V. 13.) IRM rendelet a felszámoló, a vagyonfel- ügyelők és az ideiglenes vagyonfelügyelők elektronikus kije- lölésének szabályairól
Ftv.	1997. évi CXXXII. törvény a külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeiről és kereskedelmi képviselőiről

Gt.	2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról
Hartv.	1996. évi XXV. törvény a helyi önkormányzatok adóssághrendezési eljárásáról
Hpt.	2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról
Itv.	1990. évi XCIII. törvény az illetékekről
Kkv. tv.	2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról
Körözési törvény	2013. évi LXXXVIII. törvény a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról
Lakszöv. tv.	2004. évi CXV. törvény a lakásszövetkezetekről
MNB	Magyar Nemzeti Bank
MNB rendelet	35/2017. (XII. 14.) MNB rendelet a pénzforgalom lebonyolításáról
Mnbtv.	2013. évi CXXXIX. törvény a Magyar Nemzeti Bankról
Mnyp.	1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról
MOKK	Magyar Országos Közjegyzői Kamara
Mt.	2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről
Öpt.	1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról
Pft.	2009. évi LXXXV. törvény a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról
Pp.	2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
Ptk.	2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
Ptv.	1989. évi XXXIII. törvény a pártok működéséről és gazdálkodásáról
Szja. tv.	1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról
Szöv. tv.	2006. évi X. törvény a szövetkezetekről
Sztv.	2000. évi C. törvény a számvitelről
Tpt.	2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról
Vht.	1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról

1. A Csődtörvény értelmezésének szabályai

A Csődtörvényként emlegetett – 1992. január 1-jén hatályba lépett, *a csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XLIX. – törvény* eddigi élete során megszámlálhatatlanul sok módosítást ért meg, s még a címe is megváltozott, 2006. július 1-jétől a megnevezése a következő: *a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény* (a továbbiakban: Cstv.) vagy Csődtörvény. [Megnevezését a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) 135. § (1) bekezdése módosította.] Bár csak egy Csődtörvény van hatályban, de elmondhatjuk, hogy a módosítások miatt számtalan – különböző szabályokat tartalmazó – csődtörvény alapján folynak az eljárások ma Magyarországon.

A Cstv. környezetét, tartalmát befolyásoló jogszabályok változásai – így elsősorban a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2014. március 15-én történő hatálybalépésével, valamint a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 2018. január 1-jétől hatályos rendelkezései – miatt újra kell értelmezni a korábbi szabályok alkalmazását, a kialakított megoldásokat.

A Pp. a hatályba léptetésről úgy rendelkezik, hogy csak a 2018. január 1-jén és azt követően indult ügyekben alkalmazandó, illetve a Cstv.-t a Pp.-hez igazító, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2017. évi CXXX. törvény is egyszerűen ezt a dátumot adja meg hatálybalépésként, és a folyamatban levő eljárásokra vonatkozóan nem rendelkezik, ebből következően csak a 2018. január 1-jét követően benyújtott kérelmek alapján indult eljárásokban alkalmazandók a szabályai.

Ha 2018. július 1-jét megelőzően indult, folyamatban levő eljárásban merül fel a jogi probléma, akkor először meg kell nézni, hogy

- az eljárás megindítására irányuló kérelem mikor érkezett a bíróságra, mert alapvetően az azon a napon hatályos jogszabály rendelkezéseit kell alkalmazni;
- ha időközben az módosításra került, akkor azt kell megvizsgálni, hogy a módosítást elrendelő törvény hatályba léptető rendelkezései tartalmazzak-e külön rendelkezést az adott módosításra vonatkozóan. Ha nem, akkor marad az eredeti, a kérelem benyújtásakor hatályos szabály. Ha a módosító törvény a már folyamatban levő eljárásokban is alkalmazni rendeli a módosult jogszabályt, akkor annak megfelelően kell eljárni.

A Cstv.-t az utóbbi időben is többször, igen nagy mértékben módosították, és az új rendelkezések kapcsán várhatóan problémák keletkeznek a joggyakorlatban. E nagykommentár kísérletet tesz arra, hogy megoldási javaslatot adjon a már most látható problémákra. Természetesen a joggyakorlat alakulhat másként. Az új szabályokkal kapcsolatban felmerült kérdésekre adott válaszok egyfajta jogi levezetést tartalmaznak, ahol nincs még kialakult bírósági gyakorlat. Segítséget nyújthatnak azonban abban, hogy akár elfogadva, akár elutasítva az itt leírtakat, az olvasó kialakítsa a saját álláspontját.

[A Nagykommentár – a korábbi változatához képest – a kapcsolódó eljárások (helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárása, természetes személyek adósságrendezési eljárása, végelszámolás, kényszersztörítés, vagyronrendezési eljárás) részleteit most nem tartalmazza. Ennek az az oka, hogy maga a Cstv. és az ahhoz készült végrehajtási rendeletek olyan nagy joganyagot tesznek ki, amelynek egy kommentárban való kezelése már így is nehézkes. Erre tekintettel a korábbi összefoglalásokat ki kellett emelni a szövegből, és a kapcsolódó eljárásokról csak olyan mértékben történik említés, ahogyan azt a Cstv. magyarázata megkívánja.]

Ugyanígy hiányoznak az egyes szakaszoknál a történeti előzmények – hogyan indult egy szabály, milyen módosításai voltak és miért lett az, ami –, e Nagykommentár csak akkor utal vissza korábbi rendelkezésekre, ha ez a hatályos szöveg megértéséhez szükséges.]

2. A csődjog – fizetésképtelenségi jog

A Cstv. megszületésével a csődtörvényről szóló 1881. évi XVII. törvénycikk alapján kialakult „csődjog” fogalmát – ami addig szakmailag is helyes meghatározás volt – gyakorlatilag megfosztották szakmai tartalmától, és laikus meghatározássá változtatták. Az 1881-es Csődtörvény nagyon sok tekintetben különbözött a hatályos Cstv.-től, de tartalmát tekintve, ha „csődöt nyitottak” az adóssal szemben, akkor az adós eljárásba bevonható vagyont a hitelezők követelései állították szembe, s a vagyont az eljárás során a hitelezők között szétosztották – ez a hatályos törvény szerinti felszámolási eljárás elveinek felel meg. Reorganizációról, az adóssal kapcsolatos bármilyen megmentési törekvésekről olyan hangsúlyosan nem volt szó, mint ahogyan a modern fizetésképtelenségi törvények ezt kezelik, bár nem vitásan volt arra lehetőség, hogy az adós megállapodjon a hitelezőivel.

A Csődtörvény hatálybalépésével a korábbi, és a mindennapi szóhasználatban még ma is élő „csődbe jut”, „csődbe kerül” fogalmak jelentése már nem felel meg a hatályos jogszabályi tartalomnak, hiszen a törvény szerinti csődeljárás esetén nem biztos, hogy az adós már fizetésképtelen, esetleg pontosan ezt a helyzetet akarja elkerülni egy csődeljárás segítségével (melynek a célja az adós és a hitelezők közötti egyezség létrehozása a fizetésképtelenség elkerülése vagy annak megoldása érdekében).

Az is gondot okozhat, hogy a közgazdaság-tudomány is a „csőd” szót használja a fizetésképtelenségi helyzet meghatározására, holott a csődeljárás jogilag már nem fedi le teljesen a fizetésképtelenségi eljárásokat.

Ehhez még azt is figyelembe kell vennünk, hogy nem kizárólag a Csődtörvény foglalkozik fizetésképtelen adósokkal kapcsolatos eljárásokkal, hiszen már 1996 óta hatályban van a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról szóló 1996. évi XXV. törvény (a továbbiakban: Hartv.), amely az önkormányzatok fizetésképtelenségi helyzete esetén alkalmazandó bírósági eljárási szabályokat tartalmazza, s 2015. szeptember 1-jétől hatályos a természetes személyek adósságrendezéséről szóló 2015. évi CV. törvény (a továbbiakban: Are tv.), amely a nem egyéni cég egyéni vállalkozók, valamint a magánszemélyek adósságrendezési eljárásáról szól.

A fentiekből kitűnően tehát a kialakult magyar helyzetben sem pontos már a „csődjog” kifejezés használata, hiszen a „csődeljárás” sokkal szűkebb tartalommal bír, mint amelyet a köznyelv a „csőd” szónak tulajdonít, ugyanakkor már más elnevezésű, de szintén a fizetésképtelenségi helyzet kezelésével foglalkozó eljárások is léteznek, amelyek ráadásul nem is a Csődtörvényben kerültek megfogalmazásra.

Amikor 2004. május 1-jén az Európai Unió tagállamává váltunk, hatályossá vált Magyarországon is valamennyi olyan jogszabály, ami abban a pillanatban hatályos volt az Unió területén, így a fizetésképtelenségi eljárásról szóló, a Tanács 2000. május 29-i 1346/2000/EK rendelete (a továbbiakban: 1346/2000/EK rendelet) is. Ezt a rendeletet olyan esetekben kel-

lett alkalmazni, amikor egy adós elleni fizetésképtelenségi eljárásban egy vagy több tagállam joghatósága is érintett lehetett, azaz rendelkezéseket tartalmazott arra az esetre, ha az egyik tagállamban megindítják a fizetésképtelenségi eljárást, de az adósnak vagyona, hitelezői lehetnek a másik tagállamban, s meghatározta az alapvető elveket, hogy ilyenkor a bíróságoknak és egyéb szervezeteknek hogyan kell eljárniuk. Ha máshonnan nem, hát e rendelet mellékleteiből megtudhattuk, hogy a Magyarországon kialakult dualista rendszer – csődeljárás–felszámolási eljárás – nem minden tagállamban bevett módszer, van, ahol 3–4 különböző eljárásnak a neve is szerepel a mellékletben, s nyilvánvalóan ezek teljesen más tartalommal bírnak, mint a magyar eljárások.

Nem fordíthatók le tehát csődeljárásra vagy felszámolási eljárásra ezek a más tagállamban megindított eljárások, csődjognak pedig – a fent kifejtettek miatt – egyáltalán nem lehet nevezni ezt a területet, az egyetlen – bár nehezen kimondható – meghatározás a „fizetésképtelenségi jog”, s a más tagállamokban vagy a világ más országaiban indított eljárásokat „fizetésképtelenségi eljárásoknak” kell nevezni. Ezzel az eljárás lényegi tartalma – tehát hogy az adós már bekövetkezett vagy esetlegesen bekövetkező fizetésképtelenségi helyzetnek a megoldására irányul – kifejezésre kerül.

Egyéb közös jellemzőként csak az a nemzetközi megkülönböztetés szolgálhat, hogy

- a) vannak a „reorganizációs típusú” vagy „megmentésre irányuló” eljárások – amelyek célja az adós továbbélésének a biztosítása; illetve
- b) vannak a „felszámolási típusú” eljárások, amelyeknek a célja az adós vagyonának a szétosztása a hitelezők között oly módon, hogy az adós a tevékenységét már nem fogja folytatni.

Ezt a kettősséget tartalmazta az 1346/2000/EK rendelet is, amely egyrészt a fizetésképtelenségi eljárásokat sorolta fel az *A. Mellékletében*, majd külön meghatározta a „felszámolási típusú” (winding up) eljárásokat a *B. Mellékletében* (mely nyilvánvalóan már az *A. Mellékletben* szereplőknek csak egy részét tartalmazta, így az itt nem szereplők feltételesen az adós továbbélését kívánták elősegíteni).

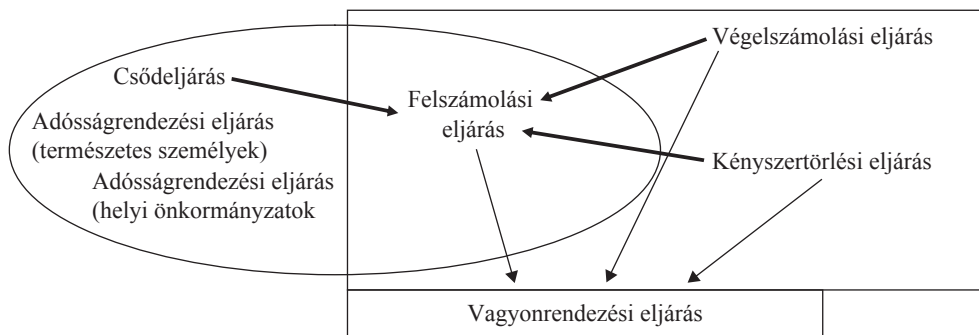
Az 1346/2000/EK rendelet átdolgozott változata – a fizetésképtelenségi eljárásról szóló az Európai Parlament és a Tanács 2015. május 20-i (EU) 2015/848 rendelete [a továbbiakban: (EU) 2015/848 rendelet] – 2017. június 26-tól alkalmazandó, melynek egyik leglényegesebb újítása az, hogy nemcsak az előzőekben említett két típusú eljárás kerül a hatálya alá, hanem az úgynevezett „pre-insolvency” eljárások is, azaz a fizetésképtelenséget megelőző eljárások. Ezeknek az a jellemzője, hogy a gazdálkodó szervezet nem fizetésképtelen – ha az lenne, kizárt lenne az ilyen eljárások indítása alól –, de észlelte a vezetése, hogy a gazdálkodás irányának a fenntartásával fizetésképtelenné válhat, ezért a bíróság segítségét kéri a tagállamonként eltérő „pre-insolvency” eljárásokban a fizetésképtelenség elkerülésére. (Magyarországon a kézirat lezárásakor még nem létezik ilyen eljárás.)

A Cstv. egyes rendelkezéseinek megértéséhez szükséges annak ismerete, hogy milyen hazai fizetésképtelenségi és jogutód nélküli megszűnéssel kapcsolatos eljárások léteznek, ezek hogyan kapcsolódnak egymáshoz.

Az *1. ábrán* az ellipszisben található eljárások az adós fizetésképtelenségével kapcsolatosan indulnak, míg a nagy téglalapban levők a gazdálkodó szervezet jogutód nélküli megszűnésére irányuló eljárások. A vagyonrendezési eljárás egyikbe sem tartozik, mégis szoros kapcsolatban van a jogutód nélküli megszűnésekre irányuló eljárásokkal, mert a jogutód nélküli megszűnést követően van lehetőség a volt cég vagyona rendezése érdekében azt kezdeményezni a Ctv. szabályai alapján.

Az *1. ábrán* is látható, hogy a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárása [amely fizetésképtelenségi eljárás, de az adós specialitása miatt – helyi önkormányzat – más eljárásoknak nem lehet alanya (Hartv.)], valamint az Are tv. alapján, a természetes személyek

elleni adósságrendezési eljárás kivételével, mindegyik eljárás folytatódhat felszámolási eljárásként, akár fizetéseképtelenségi eljárás volt már az első is (csődeljárás), akár a nem fizetéseképtelen gazdálkodó szervezet jogutód nélküli megszűnésére irányuló eljárásokról beszélünk [végelszámolási eljárás, kényszertörlési eljárás (Ctv.)].

1. ábra: A hatályos jog szerinti fizetéseképtelenségi és jogutód nélküli megszűnést eredményező eljárások, valamint a vagyond rendezés

Forrás: Csőke Andrea, 2019.

1991. ÉVI XLIX. TÖRVÉNY A CSŐDELJÁRÁSRÓL ÉS A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁSRÓL¹

¹ A Nagykomentár alapjául szolgáló, 2009. szeptember 1-jén lezárt „A Csődtörvény magyarázata” című könyv szerzői dr. Csóke Andrea, Fodorné dr. Lettner Erzsébet és dr. Juhász Csaba voltak, az azóta bekövetkezett módosítások alapján a hatályosítást dr. Csóke Andrea végezte el.

Az Országgyűlés a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben lévő vagy fizetésképtelen gazdálkodó szervezetek adósságának csődeljárásban, hitelezőkkel való egyezségkötéssel történő rendezése, ha pedig ez nem lehetséges, a fizetésképtelen gazdálkodó szervezetek felszámolás útján való megszüntetése és a hitelezői érdekek védelme érdekében a következő törvényt alkotja:

A Preambulum értelme

„A preambulumban a jelentősebb jogszabályok tételes rendelkezéseit megelőző ténymegállapításokat és értékeléseket tartalmazó ünnepélyes bevezető, amely utal az adott jogalkotás indokoltságára, jelentőségére és céljára is. A preambulumba és a miniszteri indokolásba foglaltak közvetlenül nem kötelezőek, azonban azok a jogi normák értelmezése során jelentős szerephez juthatnak.” (Szilágyi Péter: Jogi alaptan. ELTE Eötvös Kiadó, 2014, 7. fejezet 5. pont)

Napjaink felgyorsult jogalkotásában gyakran előfordul, hogy két azonos szintű jogszabály tartalmaz ellentmondó rendelkezést, vagy esetleg maga a törvény két különböző része ellentétes, illetve hiányosak a szabályok. Ilyenkor van arra szükség, hogy a bíróság ezekre az alapvető célokra figyelemmel értelmezze a jogszabályt és megoldja a jogvitát.

A Cstv. Preambulumából az alábbi következtetések vonhatók le:

- a) Csődeljárás nemcsak fizetésképtelen gazdálkodó szervezetekkel szemben indítható, hanem olyanokkal szemben is, amelyek csak fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben vannak. [A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet fogalmát a Cstv. 33/A. § (3) bekezdése határozza meg: „az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták, vagy az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondosság mellett látniuk kellett, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességgel kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.”] A cél nyilvánvalóan a hitelezőkkel való egyezségkötés a csődeljárásban – ez minősül sikeres csődeljárásnak –, de kissé bizarr egy gazdasági törvényben az „adósságának [...] rendezése” kifejezés, hiszen számviteli szempontból a gazdálkodó szervezetnek nem adóssága van, hanem tartozásai, és vele szemben a hitelezőknek követeléseik.
- b) A felszámolási eljárás megindításának lehetősége csak másodlagos – hiszen „ha nem lehetséges” a csődeljárás, akkor van lehetőség a fizetésképtelen gazdálkodó szervezet felszámolás útján való megszüntetésére –, ami nyilvánvalóan a jogutód nélküli megszüntetést jelenti. Ebből – s egyébként a törvény szövegéből is – az következik, hogy az adósnak elsődlegesen a csődeljárás lehetőségét kínálja fel a jogalkotó, s csak mint végső megoldás merül fel a felszámolás. (Nyilvánvalóan ez fordítva van a hitelezők esetében, hiszen a hitelezők számára a felszámolási eljárás áll rendelkezésre.)
- c) A hitelezői érdekek védelme hangsúlyozottan szerepel – legalábbis a Preambulumban. A törvény folyamatos módosításának egyik célja pont az, hogy a hitelezők számára több ellenőrzési jogot biztosítson a jogalkotó. Amíg azonban nincs az eljárás szereplőinek a helyzete egyértelműen tisztázva az eljárásokban, csak az adott ügyre vonatkozó megoldások lehetségesek.

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. § (1) E törvény szabályozza a csődeljárást, a felszámolási eljárást.

(2) A csődeljárás olyan eljárás, amelynek során az adós – a csődegyezség megkötése érdekében – fizetési haladékot kap, és csődegyezség megkötésére tesz kísérletet.

(3) A felszámolási eljárás olyan eljárás, amelynek célja, hogy a fizetésképtelen adós jogutód nélküli megszűntetése során a hitelezők e törvényben meghatározott módon kielégítést nyerjenek.

(4)

Az eljárások célja

A Cstv. 1. §-a a Preambulumban meghatározott célokhoz rendelt két eljárás tartalmát kívánja ismét röviden meghatározni: a *csődeljárásban* a hitelezőkkel való egyezségkötéssel történő fizetésképtelenségi helyzet megoldását kiegészíti azzal, hogy ezt fizetési haladék védelme alatt lehet lebonyolítani; a *felszámolásnál* pedig rögzíti, hogy a jogutód nélküli megszűnés során a hitelezők kielégítése a törvényben meghatározott szigorú rend szerint történik.

A Csődtörvény módosításai nem változtattak a törvény létrehozásakor kialakított dualista megoldáson: a megmentésre-reorganizációra irányuló eljárás (csődeljárás) mellett csak a jogutód nélküli megszűnést mint célt tartalmazó felszámolási eljárás található; megelőzésre, prevencióra irányuló eljárási lehetőségeket nem tartalmaz a jogszabály.

Különösen fontos lenne azonban a jogalkotónak foglalkoznia azokkal az eljárásokkal, amelyek nem fizetésképtelenségi eljárások, hanem az adós megmentésére irányulnak („pre-insolvency” vagy „hybrid” eljárások). Az (EU) 2015/848 rendelet ugyanis ezeket az eljárásokat is lefedi, és határokon átnyúló eljárásokban el kell fogadni a más tagállamban indított nem fizetésképtelen, de az adós megmentésére irányuló eljárásokat is.

Már csak azért is fontos lenne a jogalkotónak ezen elgondolkodnia, mert a rendelkezésre álló eljárások nem elegendők a gazdálkodó szervezetek különböző helyzeteinek a kezelésére. Szükség lenne például egy adósságátstrukturálási eljárásra, amely bizalmi eljárás, nincs közzététel, és csak a nagy pénzügyi hitelezők vennének részt az adóssal való egyezkedésben, miközben az adós a tevékenységét folytatja. Egy ilyen eljárással – amely az angol „scheme of arrangement” eljárás előnyeit tudná hasznosítani – lehetőség lenne arra, hogy az adós ne kerüljön fizetésképtelen helyzetbe, ugyanakkor egyik hitelező se tudjon visszaélni esetleges előnyös pozíciójával.

Vagy elképzelhető lenne a gazdaságból való tisztességes kivonulás lehetőségének megteremtése. A hatályos szabályok szerint egy végelszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet nem köthet kényszeregyezséget, mert a végelszámolás alapelve az, hogy valamennyi hitelezőt teljes mértékben ki kell elégíteni. Ugyanakkor van olyan eset, amikor az adós nem akar tovább működni, de tisztességesen fel akarja osztani – egyezség segítségével – a meglévő vagyonát a hitelezők között. Az adósok megpróbálták a rendelkezésre álló eszközöket hasz-

nálni, de a Kúria több alkalommal is kifejtette, hogy a csődeljárást nem lehet annak érdekében megindítani, hogy a felek között létrejött egyezség teljesítése után az adós jogutód nélkül megszűnjön. A Gfv.VII.30.098/2014/6. számú végzés szerint: „Ahogyan azt a Kúria a Gfv.VII.30.339/2013/5. és Gfv.VII.30.315/2013/3. számú döntéseiben kifejtette, a Cstv. 17. § (1) bekezdésében, 19. § (1) bekezdésben és 21. § (1) bekezdés *b*) pontjában írt program az adós jövőbeli gazdálkodását meghatározó terv. Ennek rendeltetése az, hogy az adós a kötelezettségeinek egyezséggel történő rendezésével, tevékenységének a működés folytatása érdekében történő újjászervezésével (reorganizációval, melynek része a veszteség csökkentése) folytatni tudja a gazdálkodását. A csődeljárás célja az adós gazdasági helyzetének a hitelezőivel való egyezségkötéssel történő helyreállítása, tevékenységének folytatása érdekében. A csődegyezséget ennek a célnak az elérése érdekében kell a feleknek megkötöniük, és a megkötött egyezség csak akkor fogadható el a bíróság által – az egyéb feltételek fennállása esetén is –, ha az eljárás adataiból megállapíthatóan az adós a tevékenységét folytatni kívánja. A jelen eljárás alapjául szolgáló esetben, nem vitásan, a többségi szavazattal rendelkező hitelezők érdekében állt az egyezség létrehozása. A becsatolt iratokból megállapíthatóan azonban az adós a tevékenységét nem kívánta folytatni, az adós csődeljárás kezdő időpontjában fennálló tartozások tekintetében fennálló fizetési képtelenségének a csődegyezség létrejöttével történő – a teljesítési határidő módosítása miatti – megszűnésével kívánta biztosítani a lehetőséget a megindítandó per lefolytathatóságára. Ez a cél azonban ellentétes a csődeljárás törvényben meghatározott céljával, ebből következően a csődegyezség a jogszabályokban foglaltaknak nem felel meg (Cstv. 21/B. §), ezért nem hagyható jóvá.”

2. § (1) E törvény hatálya a gazdálkodó szervezetekre és ezek hitelezőire terjed ki.

(2)–(3)

(4) E törvénynek a felszámolási eljárásra vonatkozó rendelkezéseit a külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeire a külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeiről és kereskedelmi képviselőteiről szóló törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(4a) E törvényt a biztosító egyesületekre akkor kell alkalmazni, ha a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló törvény másképp nem rendelkezik.

(5) Az egyesületekre és az alapítványokra e törvényt akkor kell alkalmazni, ha az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvény másképpen nem rendelkezik.

Személyi hatály – specialitások

A Cstv. 2. § (1) bekezdése nincs összhangban a törvény egyéb rendelkezéseivel. Alapvetően igaz, hogy az adósok és hitelezők kapcsolatáról szól a törvény, de a törvény hatálya kiterjed a fizetési képtelenségi szakértőre, a kifogást előterjesztőre, illetve azokra a jogosultakra, akik nem akarják a nyilvántartásba vételi díjat befizetni, azonban kérik a behajthatatlansági igazolást a felszámolótól. Valamennyiük részt vehetnek ugyanis – akár az eljárás egy bizonyos szakaszában és csak kizárólag egy jogosítvánnyal felruházva – az eljárásban, tehát rájuk is kiterjed a törvény hatálya.

A rendelkezés tartalmát inkább úgy fogalmazhatnánk meg, hogy a Cstv.-ben írtak az adós és a hitelező közötti jogviszonyt szabályozzák. Ha például az adós és hitelezője is tulajdonostárs egy ingatlanban, a közös tulajdon megszüntetése iránti igény nem tartozik a felszámolási eljárás hatálya alá, mert abban a jogviszonyban a tulajdonostársak azonos jogosítványokkal

rendelkeznek, míg a fizetéseképtelenségi eljárásban az adós és a hitelező közötti kapcsolat határozza meg a felek eljárásbeli helyzetét.

A Cstv. 2. § (2) és (3) bekezdésében korábban olyan speciális adósokkal kapcsolatos kivételek fogalmazódtak meg, amelyeket most a saját státustörvényeik tartalmaznak (biztosítók, hitelintézetek, pénztárak stb.).

A külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeivel kapcsolatos szabályok elemzése [Cstv. 2. § (4) bekezdés] részletesen a határokon átnyúló eljárásokra vonatkozó részben (Cstv. 6/B–6/Q. §) található. Azt azonban meg kell jegyezni itt is, hogy a Cstv. 2. § (4) bekezdése csak a nem uniós tagállamokra (illetve Dániára) igaz teljes mértékben, az Unió tagállamaiban fő érdekeltségek központjával rendelkező külföldi székhelyű vállalkozások fizetéseképtelenségi eljárásaira az (EU) 2015/848 rendeletet kell alkalmazni a felszámolás kezdő időpontja után. (Uniós vállalkozások magyarországi telephelyei tekintetében nemcsak felszámolási eljárás, hanem csődeljárás is lefolytatható.)

A Cstv. 2. § (4a) bekezdést és az (5) bekezdést egységesen kell vizsgálni. A biztosító egyesületekre vonatkozó fizetéseképtelenségi eljárás hiánya korábban egy konkrét biztosító kapcsán okozott szinte megoldhatatlan problémákat (2/2008. Közigazgatási-polgári jogegységi határozat). A biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Bit.) 6. § (1) bekezdése (mely 2016. január 1-jétől hatályos) lehetővé teszi, hogy biztosítási tevékenységet – korlátozott módon – egyesületi formában is végezzenek, a 171–197. §-ai (mely szintén 2016. január 1-jétől hatályos) azonban – a Cstv. és az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (a továbbiakban: Civil tv.) rendelkezéseire utalással – foglalkoznak a kölcsönös biztosító egyesület elleni felszámolási eljárással.

A biztosító egyesületekre vonatkozó rendelkezés kiemelésének nincs különösebb jelentősége, tekintettel arra, hogy a Cstv. 2. § (5) bekezdése most már valamennyi egyesület esetén lehetővé teszi a fizetéseképtelenségi eljárás lefolytatását.

3. § (1) E törvény alkalmazásában:

a) gazdálkodó szervezet:

aa) a magyarországi székhellyel rendelkező gazdasági társaság, közhasznú társaság, ügyvédi iroda, közjegyzői iroda, szabadalmi ügyvivői iroda, végrehajtói iroda, európai részvénytársaság, szövetkezet, lakásszövetkezet, európai szövetkezet, vízgazdálkodási társulat (a víziközmű-társulat kivételével), erdőbirtokossági társulat, önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár, egyéni cég, egyesülés – ideértve az európai gazdasági egyesülést is –, európai területi társulás, egyesület, alapítvány, valamint

ab) mindazon egyéb jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező, a személyes joga alapján gazdasági társaság vagy más, gazdasági tevékenységet folytató szervezet, amelynek a fő érdekeltégeinek központja – a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló, 2015. május 20-i (EU) 2015/848 európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 2015/848 EU rendelet) alapján – az Európai Unió területén található, és az ellene indítható fizetéseképtelenségi eljárás a 2015/848 EU rendelet hatálya alá esik;

b) adós: az a gazdálkodó szervezet, amely tartozását (tartozásait) az esedékes-ségkor nem tudta vagy előreláthatóan nem tudja kiegyenlíteni;

c) hitelező:

ca) a csődeljárásban és a felszámolási eljárásban – a felszámolás kezdő időpontjáig – az, akinek az adóssal szemben jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági

határozaton vagy más végrehajtható okiraton alapuló, nem vitatott vagy elismert, lejárt pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van,

cb) a csődeljárásban a *ca)* pontban foglaltakon kívül az is, akinek az adóssal szemben vitatott, vagy a csődeljárás alatt esedékké vált pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van, és a követelést a vagyonfelügyelő nyilvántartásba vette;

cc) csődeljárásban a *ca)* és a *cb)* pontban foglaltakon kívül az is, akinek az adóssal szemben olyan jövőben lejáró, pénz- vagy pénzben kifejezett, létező vagyoni követelése van, amely szállítási, vállalkozási, szolgáltatási és egyéb szerződésből jogszerűen ered, és amely a hitelező által már teljesített termékértékesítéshez, szolgáltatás teljesítéséhez, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír-, tulajdonosi részesedést jelentő befektetés értékesítéséhez, kölcsönnyújtáshoz vagy előlegfizetéshez kapcsolódik, és ezt a hitelezői követelést a vagyonfelügyelő nyilvántartásba vette;

cd) a felszámolás kezdő időpontja után hitelező minden ki, akinek az adóssal szemben pénzkövetelése vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van, és azt a felszámoló nyilvántartásba vette;

d) *gazdálkodó szervezet vezetője*: cég esetében a bejegyzett vezető tisztségviselő (képviselő), ügyvédi irodánál, szabadalmi irodánál az iroda vezetője, önkéntes kölcsönös biztosító pénztárnál az ügyvezető vagy az igazgatótanács tagja, magánnyugdíjpénztárnál a képviselő, alapítványnál és egyesületnél a bejegyzett vezető tisztségviselő, az Európai Unió más tagállamában bejegyzett gazdálkodó szervezet esetében a magyarországi nyilvántartásba bejegyzett, jognyilatkozat tételére jogosult személy, ilyen hiányában a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet nevében a hatóságok előtt vagy a polgári jogi kapcsolatokban eljáró személy;

e) *gazdálkodó szervezet vagyona*: amit a gazdálkodó szervezetre vonatkozó számviteli jogszabály befektetett eszköznek vagy forgóeszköznek minősít;

f) *EGT-állam*: az Európai Unió tagállama és az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam;

g) *függő követelés*: bankgaranciából, biztosítói garanciából vagy biztosító által kiállított, készfizető kezességvállalást tartalmazó kötelezvényből származó olyan követelés, amelynek beállta és esedékessége még bizonytalan;

h) *közeli hozzátartozó*: a Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.) szerinti közeli hozzátartozó és az élettárs;

i) *többségi befolyás*: a Ptk. 8:2. §-a szerinti befolyás;

j) *föld*: a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló törvényben meghatározott mező- és erdőgazdasági hasznosítású föld;

k) *tanya*: a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló törvényben meghatározott tanya;

l) *termőföld*: a termőföld védelméről szóló törvényben meghatározott termőföld;

m) *fizetéseképtelenségi szakértő*:

ma) a vagyonfelügyelő,

mb) a felszámoló (ideértve az ideiglenes vagyonfelügyelői, illetve a rendkívüli vagyonfelügyelői jogkörrel kirendelt felszámolót is), valamint

mc) a 2015/848 EU rendelet 2. cikk 5. pontjában és B mellékletében felsorolt olyan külföldi fizetéseképtelenségi szakértő, aki ezt a megbízását a külföldi bíróság vagy más – a másik tagállam joga szerint feljogosított személy – által történő

kijelölés hiteles másolatával és annak szakfordító által elkészített magyar nyelvű fordításával igazolja;

n) fizetéseképtelenségi főeljárás: a 2015/848 EU rendelet 3. cikk (1) bekezdése szerinti fizetéseképtelenségi eljárás;

o) fő érdekeltségek központja: az adós gazdálkodó szervezetre a 2015/848 EU rendelet 3. cikk (1) bekezdésében meghatározott fogalom;

p) külföldi bíróság: a 2015/848 EU rendelet 2. cikk 6. pontjában felsorolt igazságügyi feladatokkal felruházott szerv;

q) külföldi hitelező: a 2015/848 EU rendelet 2. cikk 12. pontjában meghatározott személy vagy szervezet;

r) magyarországi helyi hitelező: a 2015/848 EU rendelet 2. cikk 11. pontjában meghatározott olyan hitelező, akinek a követelése a másik EU tagállamban fő érdekeltségek központjával rendelkező gazdálkodó szervezet magyarországi telephelyének működéséből vagy azzal összefüggésben keletkezett, és a hitelező fő érdekeltségeinek központja Magyarországon van;

s) magyarországi telephely: a 2015/848 EU rendelet 2. cikk 10. pontjában meghatározott magyarországi működési hely, azzal, hogy a működési hely megállapításához szükséges körülményeket az adózás rendjéről szóló törvény, a társasági adóról és az osztalékadóról szóló törvény, az általános forgalmi adóról szóló törvény, illetve az adózási tárgyú nemzetközi egyezmények szerinti telephelyként történő minősítés is megalapozhatja;

t) területi fizetéseképtelenségi eljárás:

ta) a 2015/848 EU rendelet 3. cikk (4) bekezdése szerinti területi fizetéseképtelenségi eljárás, és

tb) a 2015/848 EU rendelet 3. cikk (3) bekezdése szerinti területi másodlagos fizetéseképtelenségi eljárás;

u) leányvállalat: ha e törvény másképpen nem rendelkezik, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 74. §-a alapján létrehozott jogi személy.

1. Gazdálkodó szervezet [Cstv. 3. § (1) bekezdés a) pont]

A) Személyi hatály – általában. A törvény személyi hatálya kétféle módon határozható meg. Az egyik megoldás, hogy mindenki a hatálya alá tartozik, csak azok nem, akiket a törvény kivesz a hatálya alól. Ilyen esetben tehát a kivételek lennének felsorolva. Ezzel a megoldással egyszerűbbé válna a helyzet, csak arra kellene ügyelni a jogalkotónak, hogy ha létrehoz egy új formációt, akkor gondolja végig, hogy a Csődtörvény hatálya alá akarja helyezni vagy sem. A magyar Csődtörvény azonban maradt a régi megoldásnál, azaz részletesen felsorolja, hogy ki mindenki tartozik a hatálya alá. Ebből korábban nagyon sok probléma volt, mert egyre inkább az az elv érvényesült, hogy lehetőség szerint minden gazdálkodási formációt a törvény alá toljon a jogalkotó, hogy ellenőrzés mellett lehessen fizetéseképtelen helyzetében a megszüntetését lebonyolítani.

E megoldás hátránya, hogy az egyéb jogszabályok változása miatt folyamatosan ellenőrzés alatt kellene tartani a felsorolást, mert különben soha nem lesz pontos a törvény személyi hatálya. Jó példa erre a közhasznú társaság esete. 2011. január 1-jén az egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2010. évi CLIX. törvény 6. §-a nevesítette a közhasznú társaságot külön adósként a fizetéseképtelenségi eljárások szempontjából, holott 2007. július 1-jétől már nincs lehetőség közhasznú társaság (kht.) alapítására, és a meglévő kht.-nak pedig 2009. június 30-i határidővel nonprofit kft.-vé kellett alakulniuk. Jóllehet 2014. március 15-től kezdődően már a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.)

sem létezik, mert a Ptk. részét képezik a gazdasági társaságokra vonatkozó rendelkezések, a Cstv.-nek a közhasznú társaságra vonatkozó hivatkozása maradt.

2014. január 1-jétől kezdődően megint nincs összhangban a Cstv. az egyéb jogszabályokkal, ugyanis az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCLII. törvény 89. §-a nem a Cstv.-t és a Civil tv.-t, hanem a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvényt (a továbbiakban: Ptv.) módosította. A Civil tv. 1. § (2) bekezdése szerint nem lehet alkalmazni a II–X. fejezetét – egyebek mellett – a pártra. A II. fejezet „A civil szervezetek végelszámolása, kényszer-végelszámolása és egyszerűsített törlési eljárása” címet viseli, azonban a 2/C. alcím „A civil szervezet csődeljárásának és felszámolási eljárásának különös szabályai” szerint a civil szervezet csődeljárásának és felszámolási eljárásának különös szabályait is ebben a II. fejezetben találjuk. Ebből következően tehát a pártra ezek a szabályok nem lennének vonatkoztathatók. A Cstv. sem tartalmazza a gazdálkodó szervezetek között a pártot. Ehhez képest a Ptv. 2014. március 15-én hatályba lépő 3/A–3/F. §-ai külön eljárási rendet hoztak létre a párt felszámolására vonatkozóan.

A Cstv. 3. § (1) bekezdés *a)* pontjában található felsorolást a jogalkotó 2017 őszén hatályba lépett módosítással kettéválasztotta, a 3. § (1) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontjában sorolta fel azokat a magyar gazdálkodó szervezetnek minősülő szervezeteket, amelyek ellen lefolytatható a törvény szerinti fizetésképtelenségi eljárás, míg az *ab)* alpontba – a határokon átnyúló (EU) 2015/848 rendelet szerinti – azokat a gazdálkodó szervezetnek minősülő jogi vagy nem jogi személyeket sorolta, amelyek nem Magyarországon kerültek megalapításra.

A Cstv. 3. § (1) bekezdés *a)* pont *aa)* alpont felsorolását több nagyobb csoportba lehet osztani, így:

- a gazdasági társaságok, közhasznú társaság és egyesülés;
- az ügyvédi iroda, a közjegyzői iroda, szabadalmi ügyvivői iroda és a végrehajtói iroda;
- az Európai Unió különböző jogszabályai alapján létrejött szervezetek: európai részvénytársaság, európai szövetkezet, európai gazdasági egyesülés, európai területi társulás;
- szövetkezet, lakásszövetkezet;
- pénztárak – önkéntes kölcsönös biztosító és magánnyugdíjpénztár;
- társulatok – vízgazdálkodási társulat és erdőbirtokossági társulat;
- az egyéni cégek – melyek 2010. január 1-jét követően alakultak meg, illetve alakultak át a hatálybalépést követően az új törvény (az egyéni vállalkozóról és az egyéni cégről szóló 2009. évi CXV. törvény) szerinti egyéni céggé;
- az egyesületek és alapítványok, és 2014. március 15-től a pártok.

Látható, hogy elég heterogén csoportról van szó, s ha csak ezen az alapon kellene különbséget tennünk közöttük, már akkor is nyolc különböző eljárásról beszélhetnénk. Aki már valamilyen módon kapcsolatba került például egy lakásszövetkezeti felszámolással, tudhatja, hogy teljesen más problémákat kell megoldani a felszámolás során, mint egy magánnyugdíjpénztárnál. Be kell vallanunk, hogy alapvetően az ügyek 97–98%-a magyar gazdasági társaságokkal szembeni eljárás, azonban specialitással ilyen esetekben is találkozunk, hiszen például a pénzügyi intézmények és a biztosítók – amelyek gazdasági társasági formában is működhetnek – a saját státustörvényeikben rendelkeznek külön szabályokkal, amit az eljáró bíróságnak és a felszámolóknak is ismerni kell.

Nézzük most meg a fenti csoportosításnak megfelelően az esetleges adósi szervezethez kapcsolódó különlegességeket, olyan lényeges pontokat, amelyekre oda kell figyelni.

a) Gazdasági társaságok. Amint azt az előbb említettem, az ügyek kb. 97–98%-a a gazdasági társaság formációban működő gazdálkodó szervezetek ellen indul. Gyakorlatilag rájuk modellezték az eljárásokat – erről szól a Nagykommentár –, ezért csak akkor van eltérés az általános szabályoktól, ha a társaság tevékenységi köre speciális. Ilyen eltéréseket találunk

- a közműszolgáltatóknál (2008. évi XL. törvény a földgázellátásról; 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról) mind a két esetben egy új fogalmat, a végső menedékes szolgáltatást vezetette be, amely azt jelenti, hogy ha a földgáz vagy áramszolgáltató nem képes ellátni a felhasználókat fizetéseképtelensége miatt, akkor a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal által kijelölt végső menedékes biztosítja ideiglenesen az ellátást részükre. Speciális szabályok vonatkoznak a felszámolásukra is, melyeket a rájuk vonatkozó törvények tartalmaznak;
- a pénzügyi szervezetek esetében, amelyek ugyan főként gazdasági társaság formában működnek (illetve szövetkezetként és külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepeként), de mégis speciális szabályok vonatkoznak rájuk működésük során és a fizetéseképtelenségi helyzetükben is.

A jogalkotó azt a technikai megoldást választotta, hogy alapvetően a Csődtörvény szabályai vonatkoznak rájuk fizetéseképtelen helyzet esetén, kivéve azokat a rendelkezéseket, amelyeket a speciális tevékenységi körökkel foglalkozó törvényekben [a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (a továbbiakban: Hpt.), a Bit., a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény (a továbbiakban: Tpt.), a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdéi szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Bszt.), a foglalkoztatói nyugdíjról és intézményeiről szóló 2007. évi CXVII. törvény, a kollektív befektetési formákról és kezelőikről, valamint egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2014. évi XVI. törvény, valamint a bizalmi vagyonkezelőkről és tevékenységük szabályairól szóló 2014. évi XV. törvény] eltérően szabályoztak.

A pénzügyi szervezetek közé tartoznak

- a pénzügyi intézmények (hitelintézetek és nem hitelintézet pénzügyi vállalkozások – például lízing, faktoringcégek). Idetartoznak az egyes fizetési szolgáltatókról szóló 2013. évi CCXXXV. törvényben pénzügyi szolgáltatás és kiegészítő pénzügyi szolgáltatás tevékenységére létrehozott pénzforgalmi intézmény, elektronikuspénz-kibocsátó intézmény és utalványkibocsátó is;
- a biztosítók, befektetési vállalkozások;
- különböző alapkezelők, a foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, a tőzsde, az elszámolóház, a központi értéktár, illetve a központi szerződő fél tevékenységét végző szervezet, továbbá a bizalmi vagyonkezelő részvénytársaság, kft. és külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe.
- Még egy fajtája van a pénzügyi szervezeteknek, a pénztárak: önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak [az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szóló 1993. évi XCVI. törvény (a továbbiakban: Öpt.)] és a magánnyugdíjpénztárak [a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény (a továbbiakban: Mnypt.)], miután azonban ezek nem gazdasági társasági formában működnek, az e) pontnál beszélünk róluk részletesebben.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy a pénzügyi szervezetek tekintetében fizetéseképtelenségi helyzetük esetén először meg kell vizsgálni, vajon az a törvény, mely alapvetően az adott pénzügyi szervezet működésével foglalkozik, milyen különleges rendelkezést tartalmaz a fizetéseképtelenségi eljárásokra (csőd-, felszámolási eljárás) vonatkozóan. Általánosságban jellemző az a megoldás, hogy

- csődeljárás nem indítható ellenük;
- e törvények mondják ki a Fővárosi Törvényszék kizárólagos illetékességét, illetve a Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) mint Felügyelet különleges jogait és kötelelességeit a fizetéseképtelenségi helyzet kezelésével kapcsolatban;
- rendkívül rövid időtartam áll a bíróság rendelkezésére a döntés meghozatalára;

- felszámolóként csak az MNB tulajdonában álló nonprofit társaság jelölhető ki;
- előfordul, hogy egyes pénzügyi szervezeteknél (például hitelintézetek, biztosítók) a határon átnyúló fizetésképtelenségi eljárásaikban eltérő szabályok találhatók az általános szabályokhoz képest.

Különbségek lehetnek a hitelezői igények bejelentésére rendelkezésre álló határidők esetén (például pénzügyi intézmények esetén a negyven nap helyett hatvan nap áll rendelkezésre), a kielégítési sorrendben, a felszámoló díjának megállapításában, ezért egy pénzügyi szervezet elleni felszámolási eljárás esetén mindig meg kell nézni a kérelem benyújtásakor fennálló aktuális jogszabályi állapotot a pénzügyi szervezetre vonatkozó törvényben, hogy a különbözőségek megállapíthatóak legyenek.

Csak a Felügyelet jogosult a pénzügyi intézményekkel szemben a felszámolási eljárást kezdeményezni.

Mind a Bit.-ben, mind a Hpt.-ben – és hozzájuk kapcsolódóan a kollektív befektetési formákról és kezelőikről, valamint egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2014. évi XVI. törvényben – megjelent egy, a magyar jogban eddig nem használt fogalom: a „különleges célú gazdasági egység”.

A biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról (Szolvencia II) szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2009. november 25-i 2009/138/EK irányelv 13. cikk 26. pontjában – a magyar fordítás szerint – ezzel a tartalommal ruházta fel a fogalmat: „különleges célú gazdasági egység»: minden olyan bejegyzett vagy nem bejegyzett vállalkozás (a létező biztosítók vagy viszontbiztosítók kivételével), amely átvállalja a kockázatot a biztosítóktól vagy viszontbiztosítóktól, és amely teljes mértékben viseli a kockázat költségterheit egy hitelviszonyt megtestesítő értékpapír-kibocsátásból származó bevétel vagy más finanszírozási mechanizmus útján, amely esetben az ilyen hitelviszonyt megtestesítő értékpapír vagy finanszírozási mechanizmus szolgáltatóinak törlesztési jogai megelőzik az ilyen vállalkozás viszontbiztosítási kötelezettségeit;” [Az angol nyelvű változat szerint az elnevezése: „special purpose vehicle” (SPV).]

Az irányelv alapján átalakított Bit. 4. § (1) bekezdés 67. pontja így fogalmaz: „különleges célú gazdasági egység: olyan, tagállamban engedélyezett – biztosítónak vagy viszontbiztosítónak nem minősülő – vállalkozás, amely jogosult átvállalni a kockázatot a biztosítóktól és viszontbiztosítóktól, és amely teljes mértékben viseli a kockázat költségterheit egy hitelviszonyt megtestesítő értékpapír-kibocsátásból származó bevételből vagy valamilyen más finanszírozási mechanizmus által;”. Ha ez a vállalkozás kizárólag külföldi alapítású lehetne, csak áttételesen érintené a magyar fizetésképtelenségi jogot. A Bit. 199. § (1) bekezdése azonban lehetővé teszi a Magyarországon történt alapítást is, és a (2) bekezdés kifejezetten úgy rendelkezik, hogy „a különleges célú gazdasági egység elleni felszámolási eljárás bíróság általi megindítását kizárólag a Felügyelet kezdeményezheti”.

Ezekből a rendelkezésekből nem állapítható meg, hogy vajon külön jogi formát jelent-e ez a külföldről importált jogintézmény, vagy a magyar jog szerinti vállalkozási formák szerint jöhet csak létre.

A Hpt. is tartalmazza e kifejezést, visszautalva a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről és a 648/2012/EU rendelet módosításáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2013. június 26-i 575/2013/EU rendeletre, melynek 4. cikk (1) bekezdés 66. pontja így határozza meg, mi is ez: „különleges célú gazdasági egység: intézményektől eltérő vagyongazdálkodó vagy egyéb szervezet, amelyet egy vagy több értékpapírosítás végrehajtására hoztak létre; amelynek tevékenysége az értékpapírosítás végrehajtásához szükséges mértékre korlátozódik, és amely struktúrája révén azt a célt szolgálja, hogy elválassa a kezdeményező intézmény kötelezettségeit a különleges célú gazdasági egység kötelezettségeitől, és ahol a szóban forgó vállalkozáshoz fűződő haszonélvezeti jogok

gyakorlói e jogaikat korlátlanul elzálogosíthatják vagy értékesíthetik.” Itt az angol nyelvű szöveg „*securitisation special purpose entity*” (SSPE) néven tartja nyilván a jogintézményt. A Hpt. nem tartalmaz külön szabályt ezekre a különleges célú gazdasági egységekre.

Segíthet az értelmezésben és a különleges célú gazdasági egységnek a gazdasági szabályok közötti elhelyezésében a Bszt. 4. § (2) bekezdés 40. pontja, mely szerint „*különleges célú gazdasági egység*: kizárólag a külön törvény szerinti értékpapírosítási ügylet végrehajtása céljából létrehozott jogalany, amely működhet alap (értékpapírosító alap) vagy társaság (értékpapírosító társaság) formájában”.

A jogszabályokból azt a következtetést lehet levonni, hogy ez a „különleges célú gazdasági egység” nem önálló gazdálkodási forma, csak a célja más a többi szervezethez képest. A Bszt. szerint tehát csak alap vagy társaság lehet a formája. A 2014. évi XVI. törvény ugyanakkor csak a befektetési alapkezelő elleni felszámolást engedélyezi, a befektetési alap önmagában nem minősül gazdálkodó szervezetnek a Cstv. fogalmai szerint.

Mindezekből következően tehát a Bit. szerint a Felügyelet által kezdeményezett eljárásokban minden esetben vizsgálni kell, hogy a „különleges célú gazdasági egység” milyen jogi formában létezik, és az a Cstv. 3. § (1) bekezdés *a*) pont *aa*) alpontja szerinti gazdálkodó szervezet fogalmában felsoroltak között megtalálható-e. Értékpapírosító alap ellen felszámolási eljárás nem folytatható le.

Álláspontom szerint ugyanez a helyzet, ha a Hpt. alapján a Felügyelet engedélyével létrehozna egy különleges célú gazdasági egységet, itt is csak az értékpapírosító társaság kerülhet felszámolás hatálya alá.

A Felügyelet pénzügyi szervezetekkel kapcsolatos felügyeleti jogosítványaihoz tartozik, hogy amennyiben tevékenységi engedélyüket visszavonja, úgy ebben a határozatban – mely ellen fellebbezésnek nincs helye, de a közigazgatási bíróságnál meg lehet támadni – tájékoztatja a pénzügyi intézményt arról, hogy ellene a felszámolási eljárást kezdeményezi.

Akkor alakul ki furcsa helyzet, ha az adós megtámadja perben a Felügyelet határozatát, s erre hivatkozással kéri a felszámolási eljárás felfüggesztését – még a felszámolást elrendelő végzés meghozatala előtt (utána egyébként nem is lehetséges.) Ha ugyanis megnyeri a pert, akkor a Felügyelet kérelmének alapjául szolgáló határozat válik érvénytelenné, s ezzel a bíróságnak a Felügyelet által benyújtott kérelmet el kell utasítania. Ha elutasítják a keresetet, akkor pedig már hónapokkal azelőtt meg kellett volna indítani a felszámolást.

b) Az ügyvédi iroda, a közjegyzői iroda, a szabadalmi ügyvivői iroda és a végrehajtói iroda. A végrehajtói iroda és a közjegyzői iroda esetében indokolt lehet a fizetéseképtelenségi eljárás lefolytathatóságának biztosítása – hiszen mind a ketten a kft.-re vonatkozó szabályok szerint alakulnak, szűnnek meg, s felelősségi szabályaik is ahhoz igazodnak, és ezenfelül mind a ketten a cégjegyzékben is szerepelnek céggként.

Az ügyvédi iroda és a szabadalmi ügyvivői iroda nem bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre – mint a cégek, a pénztárak vagy az egyesületek esetében –, hanem a saját kamarájuk által vezetett nyilvántartásba vételre van szükség a jogi személy létrejöttéhez. Ez a kérdés azért fontos, mert míg a közjegyzői iroda és a végrehajtói iroda esetében bárki betekinthat a cégnyilvántartás irataiba – s ezzel megállapítható, hogy kik a tagok és milyen módon állapodtak meg egymással –, addig az ügyvédi iroda és a szabadalmi ügyvivői iroda tagjainak a felelősségi szabályait az alapító okiratban, illetve az alapszabályban kell rögzíteni. Az ügyvédi iroda és a szabadalmi ügyvivői iroda vonatkozásában a törvényekből megállapíthatatlan, hogy vajon mennyire nyilvánosak a kamarai nyilvántartások, illetve mennyire átláthatóak az irodák anyagi viszonyai.

Nyilvánvalóan a fizetéseképtelenné vált irodák esetében a felszámoló nem veszi át az irodák által végzett tevékenység folytatását – tehát nem képvisel ügyfeleket, nem hajt végre stb. –, feladata kizárólag az, hogy az iroda gazdasági ügyleteit lezárja, illetve megpróbálja

az iroda vagyonát összegyűjteni, értékesíteni, és a hitelezők között szétosztani. Miután az iroda jogi személy, s ő áll kapcsolatban a megbízóval, illetve az iroda a kötelezett, ha az iroda egyik tagja kárt okozott az egyik ügyfélnek, s ezért az iroda fizetési köptelenné vált, a felszámoló természetesen kártérítésre perelheti az iroda tagját. Az irodák ugyanis azért alakultak, s azért tudnak működni, mert speciális tudással rendelkező személyek a tagjai, s emiatt lépnek velük jogviszonyba a megbízók, illetve ezért járhatnak el közjegyzői, illetve bírósági végrehajtói szerepkörben. Ha a speciális tudással rendelkező személy hibát követ el, s emiatt az iroda felelőssége megállapítható, úgy az irodának követelése keletkezik a hibázóval szemben, s ezt a követelést a felszámolóknak kell érvényesítenie.

Specialitás ügyvédi irodák esetén az irodagondnok intézményét is meg kell említeni. Az ügyvédi irodák elleni fizetési köptelenségi eljárások lehetővé tétele óta okozott problémát, hogy nem tartalmazott rendelkezést az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény arra vonatkozóan, miszerint a felszámoló nem lép az ügyvéd helyébe az ügyfelekkel való jogviszonyban, tehát nem veheti át az ügyfelek iratait az ügyvédi iroda vezetőjétől, mert az ügyvédi titkot képez, nem veheti át a letétbe tett összegeket, mert az nem az ügyvédi iroda vagyona stb. Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 85–86. §-ai és 96–98. §-ai tartalmazzák az irodagondnok intézményét és a felszámolóval való kapcsolatának alap-
elemeit.

c) Az európai részvénytársaság, európai szövetkezet, európai gazdasági egyesülés, európai területi társulás. A globalizáció, a határokon átnyúló gazdasági tevékenység igen sok problémát okozott és okoz jogi szempontból azért, mert az országoknak különböző jogrendszerei, különböző jogi megoldásai vannak a felmerülő jogviták megoldására. Mindenki ismeri azt az éles különbséget, ami az angolszász országok „common law” rendszere és a kontinentális Európa joga között húzódik; míg az elsőben elismerik a „bíró alkotta jog” jelentőségét, addig a másodikban jogszabályokkal kívánják szabályozni a jogviszonyokat, s a jogszabályok értelmezése történik a bíró által. Az már kevésbé ismert ugyanakkor, hogy a kontinentális országok polgári jogi megoldásai is lényegesen eltérnek egymástól. Természetesen valamennyi európai ország polgári jogának az őse a római jog, de mindegyik országban a politikai helyzetnek, szándékoknak és a gazdasági helyzetnek megfelelően alakították az alapelveket, ezért ahány ország, annyi különböző megoldás.

A gazdálkodó szervezetek tevékenységének határokon átlépéséből már elég korán felmerültek problémák, s az Európai Közösségek Bírósága (az Európai Unió Bíróságának korábbi elnevezése) jogesetei között egyre gyakrabban tűntek fel a letelepedés szabadságával kapcsolatos kérdések.

A „bejegyzési elv” és a „székhely elv” két különböző megközelítést tartalmaz a vállalkozások létrejöttével, elfogadásával, működésével kapcsolatban. A *bejegyzési elv* szerint eljáró államokban annak az államnak a jogi előírásai az irányadók a vállalkozás belső életére, ahol az adott vállalkozást nyilvántartásba vették, ugyanakkor lényegtelen, hogy egy létrejött vállalkozás ténylegesen hol végzi a fő tevékenységét, megalapítható az egyik államban – ahol erre a legjobb a jogi környezet – és működhet egy másik tagállamban. A *székhely elve* szerint működő államokban nincs lehetőség a legjobb jogi környezet megválasztására, mert a székhelynek a bejegyzés országában kell lennie, az ezen elvet valló országok nem ismernek el automatikusan egy másik országban létrejött gazdasági társaságot. Miután előfordult, hogy a másik tagállamban bejegyzett társaság mint szerződő fél perképtességét tették kérdésessé a bíróság előtt, s látható, hogy a két elv lényegileg szemben áll egymással, ezért nagyon fontos volt, hogy az Európai Közösségen belül a határokon átnyúló gyakorlatban az Európai Unió Bírósága milyen álláspontra helyezkedik.

A Bíróság a Daily Mail (C–81/87.) ügyben kimondta, hogy a társaságok azért léteznek, mert egy tagállam elismeri ilyen minőségüket. „Valamely társaság tehát csak akkor létezik

jogilag, akkor lesz jogalany, ha az ő létét, jogalanyiságát valamely állami jogrend elismeri. Ez az állami elismerés általában két szinten jelentkezik: egyrészt a jogalkotás absztrakt szintjén, amikor az állam – mint jogalkotó – kialakítja azokat a jogi formákat, amelyek szerint a társaságok létezhetnek és működhetnek. Az elismerés ezenkívül egyedileg is jelentkezik, a jogalkalmazás szintjén, amikor a megfelelő hatóság az egyedi társaságot nyilvántartásba veszi. A tagállamok jogrendszereiben tehát valamely társaság főszabályként csak akkor létezhet, ha egyrészt létét az adott tagállam jogi szabályozása eleve megengedi, másrészt, ha a jogi létesítését a tagállam arra illetékes hatósága kifejezetten és külön is jóváhagyja, általában nyilvántartásba vétel útján.” (Metzinger Péter: A társaságok szabad letelepedése a Cartesio-ügy után: Hogyan tovább nemzetközi székhelyáthelyezés? Európai Jog, 2009/2. szám, 8–15. o.)

A Centros (C–212/97.), az Überseering B.V. (C–208/00.) és az Inspire Art (C–167/01.) ügyekben az Európai Unió Bírósága kimondta, hogy társaságot a Közösségen belüli legkedvezőbb környezetben lehet alapítani, s ez a társaság a Közösség területén belül bárhol végezheti a tevékenységét, úgy kell tekinteni, mint az abban a tagállamban honos másik társaságot. Ezeknél az ügyeknél tehát a cég nem változtatta meg a székhelyét, csak a tevékenységét, vagy annak egy részét végezte egy másik tagállamban. Az Európai Bíróság tehát a letelepedési szabadság alapján állva, a bejegyzési elvnek megfelelően hozta meg döntéseit.

A Cartesio Bt. (C–210/06.) magyar társaság ezen túl kívánt lépni, és a székhely áthelyezésével kísérletezett, tehát magyar gazdasági társaságként meg akart maradni, de székhelyét Bajáról át akarta tenni Olaszországba. A cégbírósa a székhelyáthelyezés cégjegyzékbe történő bejegyzését megtagadta, és kifejtette, hogy a hatályos szabályozás alapján nem volt lehetőség arra, hogy egy magyar alapítású társaság, magyar személyes jogának megtartásával, külföldre tegye át a székhelyét. A másodfokon eljáró Szegedi Ítéltábla terjesztette elő az Európai Unió Bíróságához az előzetes döntéshozatali eljárásra vonatkozó kérelmét. „A Bíróság kimondta, hogy a közösségi jog jelenlegi állapotában a letelepedés szabadságával nem összeegyeztethetetlen, hogy a tagállam megakadályozza a belső joga szerint létrejött társaságot abban, hogy székhelyét úgy helyezze át másik tagállamba, hogy eközben megtartsa az előbbi tagállam joga szerinti társasági minőségét.” (Fazekas Judit: Quo vadis Cartesio? – Gondolatok a székhelyáthelyezésről és a letelepedési szabadságról az Európai Bíróság Cartesio-döntése nyomán. Európai Jog, 2009/2. szám, 22. o.)

A fenti jogesetek is jelzik, hogy nincs még teljesen rendezve ez a kérdés az Európai Unión belül, s „a Cartesio-ítélet ismeretében mára már világos, hogy a gazdasági társaságok székhelyének nemzetközi – de az Európai Unión belüli – áthelyezésének összetett problémáját az EKB nem tudja, nem akarja megoldani, ezért jogalkotásra van szükség, tagállami és/vagy európai szinten”. (Metzinger Péter i. m. 8. o.)

Vannak ugyanakkor olyan tagállamok, amelyek megengedik azt, hogy a nemzeti jogok alapján megalakított gazdasági társaságok áthelyezzék a székhelyüket egy másik tagállamba, s ott mint külföldi társaság működjenek tovább. Ezt igazolja az Európai Unió Bíróságának az Interedil ügyben (C–396/09.) hozott ítélete is. [A tényállás szerint az olasz jog szerint alapított társaság Olaszországban bejegyzett székhelyét áthelyezték Londonba. Az olasz cégnyilvántartásból törölték, míg az Egyesült Királyság cégnyilvántartásába FC (Foreign Company – külföldi társaság) megjelöléssel bejegyezték.]

„A székhelyáthelyezés problémáját ugyancsak rendezhetné – mint ahogy az a fenti ítéletekben is megjelent – a másodlagos közösségi jog is, hiszen erre a Szerződés alapján megvan a felhatalmazás, de mind ez ideig ez nem történt meg. A kérdést átfogóan rendező jogforrás hiányában is fellelhető már azonban a székhelyáthelyezés lehetősége egyes sui generis közösségi jogi társasági formák esetében, úgymint az Európai Részvénytársaság (European Company) és az Európai Szövetkezet (European Cooperative Society). Az e formákban meg-

alakuló társaságok számára a másodlagos közösségi jog alapján nem jelent problémát a székhely tagállamok közötti áthelyezése, ugyanakkor az is elmondható, hogy e társasági formákat az európai vállalkozásoknak eddig csak elenyésző hányada választotta, így a hagyományos nemzeti jogi társasági formák esetében a székhelyáthelyezés átfogó rendezése továbbra is megoldandó feladat.” (Fazekas Judit i. m. 23. o.)

Az Interedil ügyben hozott határozaton kívül említett esetekben egy tagállam szabályai alapján létrejött társaságok akarták egy másik tagállamban végezni a tevékenységüket, vagy ezen túlmenve át akarták helyezni a székhelyüket is úgy, hogy az alapítás tagállama szerinti társasági minőségüket megtartják, lényegében azonban mind a két esetben az alapítás helye szerinti tagállam joga szerint akartak továbbműködni, s ez okozta a problémát az új tagállamban, hiszen az új tagállamban más volt a jogi környezet.

A probléma élő voltára mutatott rá az Európai Unió Bíróságának a C-378/10. VALE Építési Kft. ügyében hozott ítélete, melyben egy más tagállamban alakított vállalkozásnak magyar társasággá való átalakulása kérdésében mondta ki, hogy:

„1. Az EUMSZ 49. és EUMSZ 54. cikket úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a belső jog szerinti társaságok számára biztosítja az átalakulás lehetőségét, a valamely másik tagállam joga alá tartozó társaság számára azonban nem teszi általános jelleggel lehetővé a nemzeti jog szerinti társasággá való átalakulást ilyen társaság létrehozása révén.

2. Az EUMSZ 49. és EUMSZ 54. cikket úgy kell értelmezni, hogy a fogadó tagállam jogosult az ilyen jogügyletre irányadó belső jog meghatározására, és ezáltal a nemzeti jogának a társaságok létrehozását és működését szabályozó, a belföldi átalakulásokra vonatkozó olyan rendelkezéseinek az alkalmazására, mint a vagyonmérleg és a vagyonleltár elkészítésével kapcsolatos követelmények. Mindazonáltal az egyenértékűség, illetve a tényleges érvényesülés elvével ellentétes az, hogy a fogadó tagállam:

- a nemzetközi átalakulások esetén megtagadja az átalakulást kérő társaság »jogelődként« történő feltüntetését, ha a belföldi átalakulások esetén lehetséges a jogelőd társaság cégjegyzékben való feltüntetése, és
- a cégbejegyzési kérelem vizsgálata során megtagadja a származási tagállam hatóságaitól származó iratok kellő figyelembevételét.”

A magyar jogalkotóra vár azóta is a feladat a kérdés jogszabályi rendezésére vonatkozóan. Látható, hogy a különböző társasági jogi megoldások miatt is teljesen eltérő lehetőségei vannak a tagállamokban létrehozott társaságoknak a határokat átlépő mozgásuk tekintetében.

Ezen helyzet logikus megoldásának tűnik elméletileg, hogy a gazdálkodó szervezetek határokat átlépő székhely-áthelyezési problémájának a kezelésére a nemzeti – teljesen különböző – jogi megoldások helyett létre kell hozni olyan gazdálkodó szervezeteket, amelyek ugyanazon jog – egy közös európai jog – alapján jönnek létre, s így azután nem okoz problémát az, ha az egyik tagállamból a másikba helyezik székhelyüket, hiszen mindegyik tagállamban kötelezően alkalmazandó a közös európai jog. Ennek az elképzelésnek a terméke az európai részvénytársaság [Societas Europaea – SE; az európai részvénytársaságról szóló 2004. évi XLV. törvény és az európai részvénytársaság (SE) statútumáról szóló, a Tanács 2001. október 8-ai 2157/2001/EK rendelete], az európai szövetkezet [SCE – az európai szövetkezetéről szóló 2006. évi LXIX. törvény és az európai szövetkezet (SCE) statútumáról szóló, a Tanács 2003. július 22-ei 1435/2003/EK rendelete], az európai gazdasági egyesülés (a továbbiakban: EGE – 2003. évi XLIX. törvény az európai gazdasági egyesülésről, valamint a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény és a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény jogharmonizációs célú módosításáról; és az európai gazdasági egyesülésről szóló, a Tanács 1985. július 25-i 2137/85/EGK rendelete), mind a háromban különböző tagállamok jogi és természetes

személyei – cégformától függően – állapodnak meg a közös együttműködésben, egy „európai” társasági formát létrehozva.

Valamennyiüknél azonos, hogy az alapszabályban megjelölt székhely szerinti tagállamban lehetséges a fizetési képzetlenségi eljárás lefolytatása velük szemben az ottani fizetési képzetlenségi szabályok szerint. Ez azt jelenti, hogy ha Magyarországon alapították, úgy a magyar Cstv. vonatkozik az európai részvénytársaság és az európai szövetkezet felszámolására is. Természetesen ha jogi személy tagjai vannak ezeknek a gazdálkodó szervezeteknek, rájuk nem terjed ki a felszámolás hatálya, a tagok ellen – legyenek azok akár magyar, akár más tagállami gazdálkodó szervezetek – nem folyik az eljárás.

Az EGE esetén a 2003. évi XLIX. törvény 1. § (4) bekezdése kimondja a tagok egyetemleges felelősségét az EGE vagyonából ki nem egyenlített követelések vonatkozásában, az európai szövetkezetről és az európai részvénytársaságról szóló törvény erről nem rendelkezik.

Aki elolvassa és értelmezni próbálja a magyar törvényeket és az alapul szolgáló rendeleteket, megéri, hogy miért nem működik szélesebb körben ez a három európai társasági forma. Bonyolult és nem teljesen egyértelmű meghatározások nehezítik a megértést és így az alkalmazást is. Ráadásul az Európai Unió Bíróságának döntései alapján kialakult helyzetben nem is biztos, hogy szükség van ilyen, még ki nem próbált, számtalan nehézséget rejtő megoldás alkalmazására akkor, amikor egy társaság egy másik tagállamban is működni akar, hiszen sok egyéb lehetősége van erre.

Még egy idetartozó alany az *európai területi társulás*. Az európai területi társulásról szóló 2014. évi LXXV. törvény 2014. december 20-án lépett hatályba. Az 1. § (1) bekezdése szerint a „european grouping for territorial cooperation” (EGTC, európai területi együttműködési csoportosulás) magyar elnevezése európai területi társulás (rövidített néven: ETT). Speciális megszűnési szabályait a törvény 15–19. §-ai tartalmazzák.

d) *A szövetkezet, lakásszövetkezet*. A Ptk. hatálybalépésével a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény (a továbbiakban: Szöv. tv.) csak a specialitásokat tartalmazza a különböző sajátos szövetkezetekre vonatkozóan, mert az alapvető rendelkezéseket a Ptk. Harmadik Könyvének a Negyedik Része foglalja össze.

A szövetkezet felszámolása az általános szabályok szerint történik, van azonban egy specialitása: a *közösségi alap* (Ptk. 3:334. §). A közösségi alapot a közgyűlés a tagoknak és a hozzátartozóiknak nyújtott juttatások fedezése céljából hozza létre, mely szövetkezeti vagyon nem osztható fel a tagok között. Ha a szövetkezet gazdasági társasággá alakul vagy jogutód nélkül megszűnik, akkor – a hitelezőkkel való elszámolást követően – a közösségi alapot az alapszabály rendelkezése szerinti szervezet részére kell átadni.

Mindezekből tehát az következik, hogy szövetkezet felszámolása esetén

- először a hitelezői igényeket kell kifizetni a Cstv. rendelkezései szerint, s ha marad még ezek után vagyon, akkor
- a közösségi alap következik, és ezt követően lehet
- a tagok és befektető tagok között az esetlegesen maradó vagyont felosztani hozzájárulásuk arányában.

A lakásszövetkezetekkel foglalkozó Cstv. 64. §-át hatályon kívül helyezték 2012. március 1-jétől. Ez a szakasz foglalkozott a lakásszövetkezetek felszámolása esetén a lakásszövetkezet tulajdonában álló ingatlan sorsával.

A lakásszövetkezetekről szóló 2004. évi CXV. törvény (a továbbiakban: Lakszöv. tv.) szerint „a lakásszövetkezet a lakóépületek építésére és fenntartására létrejött gazdálkodó szervezet”, mely jogi személy [Lakszöv. tv. 2. § (1) bekezdés]. Lakásszövetkezetnek minősülnek a lakás-, a nyugdíjasházi, az üdülő-, a személygépkocsi-tároló, a műhely- vagy üzlet-helyiség-építő és -fenntartó szövetkezetek is.

A lakások a tagok, a nem tagok vagy a lakásszövetkezet tulajdonában állhatnak, de abban különbözik ez a forma a társasházi tulajdontól, hogy míg ott a társasházi lakáshoz tartozik a közös tulajdonból egy hányad, a lakásszövetkezetek esetében „az épülethez tartozó földrészlet, az épületszerkezetek, az épület közös használatra szolgáló területei és helyiségei, a központi berendezések, a házfelügyelői (gondnoki) lakás, továbbá a lakásszövetkezet célját szolgáló más létesítmények (iroda, műhely, raktár stb.) és vagyontárgyak a lakásszövetkezet tulajdonában állnak”.

A lakásszövetkezet tevékenységének ellátása céljából vállalkozási tevékenységet is folytathat. Az alaptevékenysége az ingatlan kezelése, s az ebben a körben felmerülő költségek viselése érdekében a közgyűlés a tagokat és nem tag tulajdonosokat pótbefizetésre kötelezheti. „A lakásszövetkezet a vagyonával felel a tevékenységéből eredő tartozásaiért. Ha a lakásszövetkezet vagyona a tartozások fedezésére nem elegendő, a közgyűlés a tagokat és a nem tag tulajdonosokat pótbefizetésre kötelezheti.” (Lakszöv. tv. 46. §) Amennyiben mégis vállalkozási tevékenységet végez, úgy a tagok felelnek az ebből eredő ki nem fizetett kötelezettségekért, kivéve, ha a vállalkozással arányban álló vagyონrészt az alapszabályban elkülönítettek. „Ebben az esetben a vállalkozásból eredő kötelezettségekért a lakásszövetkezet az elkülönített vagyonával felel.” A nem tag tulajdonos ebből következően – miután ő nem vett részt a vállalkozásról való döntésben – a vállalkozással kapcsolatos tevékenység miatt nem kötelezhető pótbefizetésre.

Ha tehát felszámolás alá kerül a lakásszövetkezet, úgy a felszámolóknak a bejelentett hitelezői igényeket két csoportra kell szétválasztani:

- az egyikbe kerülnek azok a kötelezettségek, amelyek a lakások fenntartásával, karbantartásával stb. kapcsolatosak, ezekre vonatkozóan a tagok és a nem tag tulajdonosok felelősséggel tartoznak, oly módon, hogy a közgyűlést össze kell hívni, és pótbefizetés útján erre elő kell teremteni az összeget;
- a másik csoportba kerülnek a lakásszövetkezet vállalkozással kapcsolatos tevékenységéből eredő igények, melyeknél meg kell vizsgálni, hogy a vállalkozásról való döntés idején elkülönítettek-e egy arányos elkülönített vagyont az ebből eredő kötelezettségek teljesítésére, s ha ez megtörtént – még ha ez a vagyon ténylegesen nincs is meg esetleg –, a tagok nem felelősek az ebből eredő tartozásokért. Ha nem különítették el ilyen összeget, akkor a tagok felelősek ezekért a kötelezettségekért is. (A törvény szövege szerint tehát csak az elkülönítés a lényeg, annak további sorsa – tehát hogy meg kell lennie még a felszámolás kezdő időpontjában is – nem fontos. Ez egyébként illeszkedik a gazdasági társaságok alapításakor megkívánt jegyzett tőke sorsához.)

A dolog azért érdekes, mert a vállalkozási tevékenységből eredő adózott eredményt fel lehet használni az építés és a fenntartás feladatainak ellátására – s ez a nem tag tulajdonosok részére is hasznosul, különös tekintettel arra, hogy ennyivel kevesebb pótbefizetéssel kell például élniük –, a vállalkozás veszteséges tevékenységéért azonban csak a tag felel, a nem tag tulajdonos nem. Ő tehát csak a hasznait élvezi, a kockázatát nem viseli.

A lakásszövetkezetek felszámolási eljárása speciálisan alakult, mert bár az általános szabályokat kell rájuk alkalmazni, s a felszámolás elrendelése nem is okoz különösebb problémát, a lakásszövetkezet felszámolásának befejezése sok esetben szinte megoldhatatlan feladat elé állította a felszámolókat és a bíróságokat, mert a lakásszövetkezet megszűnése esetén a vagyont a volt tagok és nem tag tulajdonosok közös tulajdonába kellett adni érdekeltségük arányában, csakhogy sok esetben megállapíthatatlan volt, hogy aktuálisan ki is a lakásszövetkezet tagja, illetve ki egyáltalán a lakás tulajdonosa. Ha csak egy nagyobb panelházra gondolunk, ahol talán az épület még nem is szerepel az ingatlan-nyilvántartásban különböző jogi problémák miatt, a nem létező épületbe be nem jegyzett lakások tulajdoni hányadainak megállapítása, a tulajdonosok felkutatása embert próbáló feladat – ha egyáltalán megoldható.